

módot, állati munkát, a mocskos barak odut, a dzsungelirtó kulik egész értelmetlen, örömtelen, kivetett létét eltúrja. Ha a honvágy a kampong, Nenneh nagyanyó, a bivalyok, a földek és egész korábbi békés, derűs világa után fel-felbukkan benne, ha a bengáli hajcsárok brutalitása néha kirobbantja belőle, mélyen a tudata alatt lappangó emberségét, a tehetetlenség, a kiszolgáltatottság érzete, a fatalizmus újra lebunkózza benne a kicsirázó életakaratot: „Nassip, sors, Allah akarata.” A robot kábult egyhangúságába, a sivár küliletbe változást hoz a fizetés napja, a Hari besar, a szabad nap. Vásár, lacikonyha, csepűragók, zene — és kockajáték, arany, asszonyok, bár nem szűzhajadonok, mint ahogy az ügynök ígérte, hanem csak prostituáltak. Így múlik az idő, míg végre eljön a harmadik év vége, a szerződés lejárt, azaz, hogy röviddel a szerződés lejárt előtt a főmandur, a főfelügyelő magához hívja a szabadulókat, megvendégeli őket és ravasz fondorlattal addig beszél nekik, míg a szerződést újból megkötik. Így járnak el a tompa robot évei Ruki felett, a honvágy, a régi élet képe egyre jobban elfakul benne, az őserdő irtásán gummiültetvény van, a munka könnyebb lett, a bánásmód is jobb, asszonyt is utaltak ki neki. — Virio, Ruki asszonya markotányoskodással, kifőzéssel lassanként pár száz forintot kuporgat össze. Most már visszamehetnek Jávába, nem szegények többé. Kunyhót, bivalyt, rizsföldet vehetnek maguknak. Két nappal Ruki végleges elbocsátása előtt éppen Haribesar, fizetés- és szabadnap van. Ruki mégegyszer el akar merülni a vásári este tarka-barka zsvivájába. Játszani kezd. Veszit. Ellopja alvó felesége pénzét, tovább játszik és az utolsó centig elveszti. A szabadulás álmának vége. Ruki mégegyszer aláírja a szerződést másfélévre. Tizenkilencedszer... „Nassip... az ember sorsa... Ha Allah így rendelte...?”

(Bécs)

Mátrai Ede

HÁROM ÖNÉLETRAJZ. A szóbanforgó három Önéletrajz minden elképzeltető tekintetben különbözik egymástól. Az egyik egy agastyáné, aki sikerdús élete végén visszatekint s önéletrajza megjelenését már nem éri meg, a másik egy 60 éves férfié, aki még mindig pályája tetőfokán áll s a harmadik egy 40 évesé, aki élete tetőpontját, amennyiben a tetőpont a sikert és a karriert jelenti, már a huszas életéveiben meghaladta. Az első tudós, aki tudományos területen s még inkább az alkoholizmus leküzdése terén alkotott fontosat, a második politikus, aki az angol miniszterségig vitte, a harmadik egy bohém, aki egymásután volt farmer, diplomata, bankigazgató és ujságíró. A tudós régi svájci középpolgár család ivadéka, aki élete folyamán megőrizte a haladó középosztálybeli lélektani strukturáját, a politikus szegény angol paraszt fia a kispolgár tipikus jellemével, az utolsó viszont régi jómódú skót családból származik. S bár a tények is, melyekről a három önéletrajz beszámol, érdekesekek, főleg a Forelé, mely a modern pszichiátriának és alkoholelleses mozgalomnak szinte a történetét nyújtja, mégis e három könyv főértéke társadalom-lélektani.

Forel (Rückblick auf mein Leben, Europa Verlag Zürich, 1935.) haladó kispolgár, akút a jóakarát és az ész ereje és győzelme egyidejűleg azonban a hatalom fénye is kábit. Élete vezérmotívuma az ösztön-élet elleni küzdelem. Akár sajátmaga szexuális kísértései elleni harcáról, vagy speciálisan a prostitúció elleni küzdelemről van szó, akár az alkohol fogyasztásról, mindig jelentkezik nála bizonyos örömlenes vonás. Forel vitéz harcos akár szülővároskája jobb igazgatásának keresztülviteléről, akár a politikai közigazgatásban érvényesülő „nagy-

bácsigazdálkodás" visszautasításáról van szó. Mindezekről a küzdelmeiről őszintén beszámol; az őszinteség e nemének azonban jellemző vonása, hogy a sajátmaga ösztönéletének messzemenő elnyomásán alapszik. Forel sohasem tudatos azok felől az ösztönrezgések felől, amelyek cselekedetei mögött állanak és mindazok a harcok és viszályok, amiket ábrázol, tudata előterének jelenségei csak.

Snowden (An Autobiography, Ivor Nicholson and Watson 1934) isz subjektive őszinte. A belső küzdelmeket és viszályokat azonban nem tekinti élete lényeges részének, mint Forel, mert a vezető vonal, amelynek a távlatában mindent lát, pályája emelkedésének a története. Leírásában mindegyre megismétlődik ifjúsága valamelyik jelenete, ami azután indítékul szolgál ehhez a megjegyzéshez: ha én szegény kis gyerek akkoriban tudtam volna, hogy egyszer még mi lesz belőlem! Emelkedése bizonyos fajta misztérium, ami elkápráztatja s minden más érdek egyéni emelkedésének ez élménye mögött háttérbe kerül. A politikát illető megjegyzései sohasem hatolnak mélyre, a háború számára lényegileg diplomáciai ügytelenségek eredménye, elméleti kérdések pedig egyáltalán nem érdeklik.

Lockhart (Retreat from Glory, G. B. Putnams Sons, New-York, 1934) őszintesége egész más természetű. Sokkal többet tud önmagáról, mint Forel és van bátorsága beszámolni erről. A különös lélektani éredek, amit önéletrajza kelt, abban áll, hogy kiváló példánya egy lélektanilag ezideig még át nem világított jellemtipusnak, t. i. annak az embernek, aki a döntésektől fél és semmi mástól a világon. Akár politikai állásfoglalásáról, akár karrierjéről vagy szerelmi életéről legyen szó, mindig megismétlődik ugyanaz a konstelláció, félelem és kitérés a döntés elől. Ez a konstelláció mindig a kisebb ellenállás vonalára nyomja és ama „Retreat from Glory“ irányába téríti, amit oly' kiválóan választott könyve címéül. A könyv szerzője őszintesége, valamint a benne ábrázolt lélektani problémák tisztasága következtében a legérdekesebb önéletrajzok közé tartozik.

(Prága)

Szalay István

GYORSFÉNYKÉP ABESSZINIARÓL. A magyar könyves boltok kirakatai alig jelzik, hogy Abesszinia mennyire az érdeklődés homlokterébe került. Egy-két, a kiadók pincéiből előráncigált, vagy sebtében lefordított „színes“ útleírás szolgál csupán kutforrásul a magyarul olvasó nagyközönségnek az Abessziniára vonatkozó ismeretekhez. Ennek a hiányosságnak meg van a maga oka; a Mussolinit fenntartás nélkül támogató magyar hivatalosságnak nem érdeke, hogy az olasz-abesszin háború igazi arculata Magyarországon ismertté váljon. Igen jellemző a magyar közvélemény befolyásolásában alkalmazott módszerekre, hogy a pesti filmcenzura megtiltotta az UFA Abessziniáról szóló kulturfilmjének vetítését, avval az indokolással, hogy nem engedhető meg a szövetséges Olaszországra nézve kellemetlen és sértő film terjesztése, holott az UFA helyszíni felvételeiből legfeljebb annyi tűnt ki, hogy az abesszinek nem azok az emberevő barbárok, akiknek az olaszok felé hajló hivatalos propaganda beállítani igyekszik őket.

Halász Sándor Abesszinia-könyve (Lap és Könyvkiadó R. T. kiadása, Brasov, 1935) nem olyan körülmények között született, hogy az abesszin kérdés a magyar irodalomban hiányzó rendszeres ismertetésévé lehetett volna. A szerző már előszavában kijelenti, hogy csak gyorsfényképet akar adni, mivel „ahhoz, hogy nappali világosságban előttünk álljon az egész kérdés, kötetek és kötetek kellenének, mert Abesz-